

LKO

Verksamhetsberättelse 2020

LKO, Lokal kompetensuppbyggnad i Oskarshamn - projekt kärnavfall.

Projektledarens förord

2020 blev ett mycket annorlunda år. Covid 19-pandemin påverkade vårt arbete med kunskaps spridning och dialog kring hur det utbrända kärnbränslet ska kapslas in och slutförvaras.

Inledningsvis hoppades vi i projektet att smittspridningen skulle ebba ut och att vårt arbete skulle kunna fortsätta enligt plan. Denna förhoppning grusades dock och vi fick vänja oss vid att varken kunna bjuda in till möten eller seminarier.

Vi lärde oss ganska snart att ersätta de fysiska mötena med digitala möten men den förändringen gällde under lång tid enbart möten i mindre grupper. Så småningom lärde vi oss emellertid att delta i webbsända seminarier och konferenser. Men de personliga mötena uteblev, LKO-arbetet blev lidande och vi kunde inte genomföra det som vi hade planerat.

Samtidigt blev 2020 ett år av väntan på konkreta beslut som kunde leda slutförvarsprocessen vidare. Visserligen tog Östhammars kommun ett stort steg i den riktningen när deras kommunfullmäktigeförsamling tog sitt beslut i vetofrågan. Men vi väntar fortfarande otåligt på beslutet om tillåtlighet enligt Miljöbalken. Regeringen valde att inte lyfta upp den frågan på sin dagordning.

Inför 2021 hoppas vi att alla de olika beslutsnivåerna ska kunna arbeta vidare och att pandemin ska tryckas tillbaka så att vi kan återuppta den viktiga dialogen om kärnkraftsavfallet och att regeringen kommer fram till att de kan besluta i tillåtlighetsärendet.

Oskarshamn 2020-03-31

Bodil Liedberg Jönsson
Projektledare

Verksamhetsberättelse 2020

Kortfattad redovisning

LKO-projektets huvuduppgift är att förbereda beslutsunderlag för kommunens beslut om lokaliseringen av inkapslingsanläggningen för använt kärnbränsle till Oskarshamns kommun. Eftersom det slutliga beslutet om ett slutförvar och en inkapslingsanläggning dröjer, ställs det mycket stora krav på kommunerna och andra medverkande att upprätthålla arbetssätt, inriktning och engagemang under denna långt utdragna process.

LKO-projektet har följande uppdrag:

- Bevaka att de övergripande kraven för kommunens medverkan i lokaliseringsprocessen uppfylls.
- Fortlöpande följa miljöfrågorna och projektets påverkan lokalt och regionalt.
- Fortlöpande följa säkerhetsfrågorna.
- Bevaka övrig samhällspåverkan kopplad till kärnavfallsprojektet.
- Initiera och ta del av utredningar om frågeställningar som uppkommer.
- Öka och upprätthålla beslutsfattarnas och kommuninvånarnas kompetens inom kärnavfallsområdet, särskilt avseende inkapsling av använt kärnbränsle.
- Inhämta frågor och synpunkter från kommuninvånarna och våra grannkommuner.
- Upprätthålla internationella kontakter för att följa utvecklingen inom andra länders kärnavfallsprogram med tonvikt på lokalt deltagande.

Arbetet ska genomföras i den anda som utvecklats i projektet enligt Oskarshamns-modellen med transparens och öppenhet som främsta ledstjärnor.

Övergripande krav

Kommunfullmäktige har fastställt ett antal övergripande krav för kommunens medverkan i kärnavfallsprocessen. Dessa, tillsammans med LKO-projektets uppdrag, redovisas nedan.

- **Inkapslingsanläggningen ska byggas och drivas med teknik och säkerhetstillämpningar i framkant av utvecklingen**

Kommentar: Vår utgångspunkt är att inkapslingsanläggningen ska bli en tillgång i kommunen genom god utformning, hög säkerhet, liten miljöpåverkan, hög teknisk standard, samt vara ett tekniskt och miljömässigt föredöme. Anläggningen kommer troligen att bli en av de första i sitt slag i världen och därmed bli ett intressant besöksmål för både experter och allmänhet.

Kvalitén på anläggningen ska lyftas fram genom bland annat god arkitektonisk utformning, hög kvalitet på materialval såväl exteriört som interiört. Teknikval och processer i stort som i smått ska bygga på goda säkerhetsmarginaler och försiktighet i tillämpning. Anläggningar, installationer och processer ska löpande förbättras/dateras upp så att bästa möjliga teknik tillämpas.

Villkor, riktvärden och gränsvärden som kan innefattas i ett kommande tillstånd från miljödomstol eller regeringen ska ses som minimikrav. Vi anser att anläggningen ska ligga i framkant av utvecklingen, såväl inom miljöområdet som inom teknikval i övrigt.

- **Endast använt kärnbränsle som produceras i landet enligt SKB:s redovisning i skrivelse daterad 2006-03-17 beaktas i lokaliseringsprocessen.**

Kommentar: Formuleringen antogs av kommunfullmäktige den 8 maj 2006. SKB kunde därmed göra platsundersökningar för använt kärnbränsle från 60 års drift av kärnkraftverken. Antalet kapslar beräknades därmed till 6000 st.

Oavsett hur många kapslar som ska tillverkas är det endast avfall som uppstått i Sverige som kan bli aktuellt att hantera. Enligt svensk lag kan inte utländskt bränsle bli aktuellt att slutförvaras, och därmed inte heller inkapslas, i landet. Resultatet av utredningar inom samhällsprogrammet om såväl juridiska som politiska aspekter är att slutförvaring av utländskt avfall i Sverige inte kommer att aktualiseras av EU. Kommunens krav är så här långt uppfyllt.

I sin ansökan har SKB varit tvingad att ange vilka volymer som ansökan avser, dvs. hur många kapslar man vill kapsla in och deponera.

Medborgarnas acceptans och kommunens medgivande till en platsundersökning vilar på förutsättningen att SKB:s program endast omfattar använt kärnbränsle som produceras i landet. Även om det med nuvarande lagstiftning är tydligt att endast svenskt avfall får slutförvaras i landet, markerar kommunen sitt ställningstagande med detta övergripande krav.

- **En förutsättning för kommunens fortsatta medverkan i lokaliseringsprocessen är att det arbete som kommunen lägger ned även i fortsättningen till fullo ersätts av medel från kärnavfallsfonden.**

Kommentar: Oskarshamns kommun har sedan 1994 varit engagerad i slutförvarsfrågan. Därmed har vi på lokal nivå, tillsammans med Östhammars kommun, tagit ansvar för en nationell fråga. I kommunen finns ett starkt folkligt och politiskt stöd för det arbete som görs i projektet. Det är inte rimligt att detta arbete ska finansieras med kommunens ordinarie skattemedel. För att vi även i fortsättningen ska kunna möjliggöra ett stort deltagande och höja vår kompetens, krävs en fortsatt finansiering från Kärnavfallsfonden.

LKO:s uppdrag är att i samband med framtagandet och behandlingen av SKBs ansökan om inkapslingsanläggning presentera ett fullgott underlag för kommunens beslut och yttranden.

Oskarshamnsmodellen

Kommunen har dessutom konkretiserat LKO-arbetet med kärnavfallsfrågorna i sju punkter i något vi beskriver som Oskarshamnsmodellen:

- **Öppenhet och delaktighet**
Allt material på bordet, verkligt inflytande.
- **MKB vår plattform**
Vi tar fram underlag tillsammans med övriga parter men vi fattar våra beslut Oberoende av andra.
- **Kommunfullmäktige vår uppdragsgivare**
Kompetent uppdragsgivare som svarar inför väljarna.
- **Allmänheten är en resurs**
Tydlig process och konkreta förslag öppnar för engagemang och inflytande.
- **Miljögrupperna är en resurs**
Miljögrupperna och deras experter ger viktiga bidrag till arbetet.
- **SKB pressas till tydliga svar**
Vi måste ha kunskap för att ställa de svåra frågorna. Våra frågor måste få tydliga svar.
- **Myndigheterna är våra experter**
SSM deltar under hela processen. Vårt beslut tas efter myndigheternas ställningstagande.

LKO-projektets resurser och ekonomi

LKO-projektet hade följande anställda och internt köpta tjänster under 2020:

Projektledare LKO-projektet, Bodil Liedberg Jönsson, 75 %

Administrativa tjänster köptes från kommunledningskontoret motsvarande 75 % tjänst. Till projektet kunde det även, vid behov, kopplas externa experter till stöd för beslutsprocessen.

I LKO-projektets arbete medverkar ca 35 personer, politiker, tjänstemän och intresserade kommuninvånare. Kommunala tjänstemän ersätts med en genomsnittskostnad på 200 kr per timme. Andra medverkande får sammanträdesarvoden på samma sätt som i den kommunala/politiska verksamheten.

LKO-projektet beräknade verksamhetens kostnader 2020 till 1,9 miljoner kronor. En ansökan på motsvarande belopp lämnades in till Riksgälden i september 2019. Bidragsansökan beviljades. Bidragsmedlen kommer från kärnavfallsfonden.

Kostnaden för verksamheten under 2020 uppgår till **1 236 426** kronor.

Sammanställd resultat- och balansräkning för 2020 framgår av bilaga 2.

Sammanfattning och pågående aktiviteter

Förslag till inkapslingsanläggning i anslutning till Clab.

1992 presenterade SKB, i sitt forskningsprogram FUD 92, sina planer på lokalisering och utformning av det svenska systemet för att slutförvara det använda kärnbränslet. I den ansökan för inkapslingsanläggningen Clink som lämnades in år 2011 är lokalisering vid Clab huvudalternativet. En alternativ lokalisering som även utretts är Forsmark.

Inkapslingsanläggningen är en komplicerad industriell anläggning där det använda, starkt radioaktiva, bränslet ska lyftas upp från CLAB:s bassänger till strålskyddade s.k. heta celler. Det använda bränslet som därefter hanteras i luft, kommer att placeras i stålbehållare som i sin tur ska inneslutas i kopparcylindrar. SKB genomför i kapsellaboratoriet i Oskarshamns hamn ett utvecklingsprogram för att utveckla en säker teknik för påsvetsning av cylindrarnas kopparlock och den efterföljande kvalitetskontrollen.

Kommunen följer forskningen och utvecklingen i kapsellaboratoriet och på Äspö. Tekniken att svetsa samman lock och kapsel samt provning av fogarna har utvecklats och en svetsmetod, friction stir welding, har valts som referensmetod för ansökan enligt kärntekniklagen för inkapslingsanläggningen. Fortfarande pågår arbete med att utveckla metoder för oförstörande provning. Det är i första hand SSM som följer utvecklingen på inkapslingsområdet och en viktig del i granskningsgruppens uppdrag är att ta del av SSM:s arbete från denna uppföljning.

SKB lämnade den 16 mars 2011 in en samlad ansökan för hela slutförvarssystemet enligt både miljöbalken och kärntekniklagen. Ansökan för Clink har därefter kompletterats i olika omgångar och ärendet är nu hanterat av såväl Mark- och miljödomstolen som Strålsäkerhetsmyndigheten. Tillstånd att bygga inkapslingsanläggningen och slutförvaret hanteras därmed i ett sammanhang. Mark- och miljödomstolen genomförde under hösten 2017 domstolförhandlingar inför sitt yttrande till regeringen. Yttrande lämnas 2018-01-23. SSM lämnade samtidigt med sitt yttrande enligt Kärntekniklagen.

LKO-beredningen 2020

LKO-beredningens sammansättning 2020

Namn	Funktion
Rigmor Eklind	Ordförande (s)
Sven-Gunnar Persson	Vice ordförande(kd)
Roland Johansson	Politisk representant (l)
Anders Stenberg	Politisk representant (m)
Tobias Faccini	Repr. Regionförbundet
Catharina Lihnell Järnhester	Repr. Döderhults Naturskyddsförening
Lotta Bohman	Repr. Länsstyrelsen
Övriga	
Bodil Liedberg Jönsson	Projektledare

Information och kunskapsuppbyggnad 2020

Arbetet under 2020 påverkades starkt av Covid 19-pandemin. Flertalet av de arrangemang som hade planerats att genomföras av SKB, SSM, Kärnavfallsrådet med flera ställdes in eller skjöts på framtiden. Några sammankomster hölls dock digitalt. LKO-beredningen hade endast två möten under 2020. sex ordinarie möten. Beredningsgruppens presidium hade endast tre möten. Projektledaren har för LKO-projektets räkning följt utvecklingen på kärnavfallsområdet. Hon har även, i samverkan med kommunens informations- och kommunikationsavdelning, arbetet med LKO-informationen på kommunens hemsida.

Vidare har LKO-projektet deltagit i:

- Planering av och inlämnande ansökan om medel från Vinnova för ett projekt som syftade till att finna metoder för överföring av kunskap om kärnbränsleförvaret till framtida generationer.
- Möten med SKB vid sex tillfällen
- Kärnavfallsrådets rundabordssamtal
- Tre möten/ seminarier med Strålsäkerhetsmyndigheten
- Möten med Östhammars kommun vid fem tillfällen
- Ett möte/seminarium med GMF

Det första beredningsgruppsmötet för året hölls den **28 september**.

Vid mötet behandlades Kärnavfallsrådets kunskapsrapport 2020 och Kärnavfallsrådets yttrande över FUD 2019. Vid mötet deltog även SKB (via digital länk) och informerade om arbetet med Clink och slutförvaret.

Det andra mötet hölls **den 1 december**. Vid mötet behandlades en kort rapportering av SKBs arbete, Riksgäldens granskning av LKOs medelsanvändning 2018 och LKO-arbetet 2021.

Se minnesanteckningar i bilaga 1.

Bilageförteckning

Bilaga 1	Minnesanteckningar granskningsgruppen 2020
Bilaga 2	Sammanfattande räkenskapsberättelse, resultat- och balansräkning 2020